

آموزش جامع

داف نوازی

از مبتدیان تا دوره پیشرفته

جلد ۲

تألیف: فرزاد اندلیبی

Understanding Daf Playing

From Elementary to Advance

Author: Farzad Andalibi

Second Volume

سرشناسه	:	عندلیبی، فرزاد
عنوان و نام پدیدآور	:	آموزش جامع دف نوازی از مقدماتی تا پیشرفته
	:	Understanding Daf Playing from elementary to advance / تألیف فرزاد عندلیبی.
مشخصات نشر	:	تهران: شرکت انتشارات سوره مهر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	ج. ۲
شابک	:	دوره: 2-978-600-03-0689؛ ج. ۱: 8-978-600-03-0690؛ ج. ۲: 5-978-600-03-0691
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
موضوع	:	دف نوازی -- آموزش
موضوع	:	Daph playing -- Study and teaching*
موضوع	:	سازهای ایرانی
موضوع	:	Musical instruments -- Iran
شناسه افزوده	:	شرکت انتشارات سوره مهر
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۵ ۵۷۶۹/۵۷۲۵ MT۷۲۵
رده بندی دیویی	:	۷۸۹/۶۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۶۳۰۰۴۳

Comprehensive book of Daf Playing

آموزش جامع دف نوازی

From elementary to advance	❖	از مقدماتی تا پیشرفته
First volume	❖	جلد اول
Author: Farzad Andalibi	❖	تألیف: فرزاد عندلیبی
Layout and note: Farid Zandi	❖	نت نگار و صفحه آرا: فرید زندی
Literary editor: Baran Rezaie	❖	ویراستار ادبی: باران رضایی
English translation: Soodabe Hanife	❖	برگردان انگلیسی: سودابه حنیفه
Photographer: Azam Mashayekhnia	❖	عکاس: اعظم مشایخنیا
Cover design: Hadi Ziaodini	❖	طرح روی جلد: هادی ضیاءالدینی
Graphic: Hamid Zari	❖	گرافیک: حمید زری
Publisher:	❖	ناشر: انتشارات سوره مهر
Print:	❖	چاپ: ۱۳۹۶
Count:	❖	شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشمت، پلاک ۲۲
 صندوق پستی: ۱۲۴۴۱۵
 تلفن: ۶۱۹۴۲ سامانه پیامک: ۰۰۵۳۱۹
 تلفن مرکز بخت: (پنج خط) ۶۶۴۶۹۹۲ فکس: ۶۶۴۶۹۵۱
 www.sooramehr.ir

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه رسمی از ناشر است

چاپ، صحافی و لیتوگرافی: واژه پرداز اندیشه (چاپ اندیشه)

فصل اول: first chapter

- ۴- list فهرست
- ۶- Foreword پیشگفتار
- ۷- To the readers سخنی با خوانندگان
- ۷- Other words سخنی دیگر
- ۸- Introduction by Ali Rezaie دیباچه به قلم علی رضایی
- ۱۴- Dāf Beats ضربات دف
- ۱۵- Right hand beat (Tom beat) ضربه‌ی دست لنگر یا ضربه‌ی تم
- ۱۶- Second beat of the right hand (Bāz beat) ضربه‌ی دوم دست لنگر یا ضربه‌ی باز
- ۱۷- Third beat of the right hand (Bāk beat) ضربه‌ی سوم دست راست یا ضربه‌ی بک
- ۱۸- Forth beat of the right hand (Ĉap beat) ضربه‌ی چهارم دست پایه یا ضربه‌ی چپ
- ۱۹- Fifth beat (paired hand beat) ضربه‌ی پنجم: ضربه‌ی جفت دست
- ۲۰- Sixth beat: Chains ضربه‌ی ششم: انواع زنجیرها
- ۲۰- Vertical chain زنجیر عمودی (ایستاده)
- ۲۱- Horizontal chain (drum beat) روش زنجیر افقی یا کوبه‌ای
- ۲۲- Rīz types (side Rīz, open Rīz, Tom Rīz) انواع ریزها (ریز کناره، ریز باز، ریز تم)
- ۲۳- Doholi ضربات دهلی
- ۲۵- Signs علایم

فصل دوم: Second chapter

- ۱ Initial training تمرینات اولیه
- ۱ Whole note lesson کشش گرد
- ۲ Half note کشش سفید
- ۴ Quarter note rest سکوت سیاه
- ۵ Playing Half note and Quarter note اجرای کشش‌های سیاه و سفید
- ۷ Playing Eight note اجرای کشش چنگ
- ۹ Playing and rest of Eight note اجرای کشش و سکوت چنگ
- ۱۱ Playing and rest of Quarter note and Eight note (۱) اجرای کشش و سکوت سیاه و چنگ (۱)
- ۱۲ Playing and rest of Quarter note and Eight note (۲) اجرای کشش و سکوت سیاه و چنگ (۲)
- ۱۳ Playing Half note, Quarter note, Eight note and Sixteen note (۱) اجرای کشش‌های سفید و سیاه و چنگ و دولاچنگ (۱)
- ۱۴ Playing Half note, Quarter note, Eight note and Sixteen note (۲) اجرای کشش‌های سفید و سیاه و چنگ و دولاچنگ (۲)
- ۱۵ practice of hand beats (۱) مشق ضربه‌های دست (۱)
- ۱۷ practice of hand beats (۲) مشق ضربه‌های دست (۲)
- ۱۸ practice of hand beats (۳) مشق ضربه‌های دست (۳)
- ۱۹ practice of hand beats (۴) مشق ضربه‌های دست (۴)
- ۲۱ Paired beats (۱) ضربه‌های جفتی (۱)

۲۳ Paired beats (۲)	ضربه‌های جفتی (۲)
۲۴ Paired beats (۳)	ضربه‌های جفتی (۳)
۲۵ A piece based on "Hay Allah"(۱)	قطعه‌ای بر اساس مقام خانقاهی «حی‌الله» (۱)
۲۶ A piece based on "Hay Allah"(۲)	قطعه‌ای بر اساس مقام خانقاهی «حی‌الله» (۲)
۲۷ Point note	نت اشاره
۲۹	۲/۴
۳۱	۲/۴
۳۳	۳/۴
۳۵	۳/۴
۳۶	۴/۴
۳۸	۴/۴
۴۰	۵/۴
۴۲	۵/۴
۴۳	۶/۴
۴۴	۶/۴
۴۵	۶/۴
۴۶	۶/۴
۴۷	۶/۴
۴۸ Solfeggio	وزن خوانی
۴۹	۴/۴ . ۶/۴
۵۱	۶/۸
۵۳	۶/۸
۵۴	۶/۸ درباری
۵۵ Lang rhythms (۱)	ریتم‌های لنگ (۱) ۵/۸
۵۶ Lang rhythms (۲)	ریتم‌های لنگ (۲) ۵/۸
۵۸ Lang rhythms (۳)	ریتم‌های لنگ (۳) ۷/۸
۵۹ Lang rhythms (۴)	ریتم‌های لنگ (۴) ۷/۸
۶۰ Speedy exercise (۱)	تمرینات سرعتی (۱)
۶۲ Speedy exercise (۲)	تمرینات سرعتی (۲)
۶۴ Speedy exercise (۳)	تمرینات سرعتی (۳)
۶۶ Rīz	ریز
۶۸ Rīz	ریز
۷۰ Chain	زنجیر کششی
۷۱ Drum chains	زنجیر کششی و کوبه‌ای (۱)
۷۲ Drum chains (۲)	زنجیر کششی و کوبه‌ای (۲)

پیشگفتار

دف جایگاه ثابت و قدیمی در موسیقی عرفانی و خانقاهی دارد؛ ولی تکنوازی دف و شعر خوانی با دف از صد سال پیش به وسیله‌ی استاد خلیفه عبدالصمد عندلیبی ابداع شد. و پس از آن بزرگانی چون خلیفه عبدالکریم صفوتی و خلیفه میرزا آغهی غوثی ادامه دهنده‌ی این سبک بودند. اینجانب نیز تجربه‌ی سالیان دراز (۱۳۹۵ - ۱۳۵۳) در نوازندگی و آموزش دف را در این کتاب به صورت روشی قابل فهم و آسان گرد آورده‌ام که شامل دو سبک: خانقاهی (سنتی) و نوین می‌باشد. از آنجا که ریتم‌های مرسوم خانقاه محدود است، و گاه به شش ریتم منحصر می‌شود؛ کوشیده‌ام تا ریتم‌های گوناگون برگرفته از موسیقی ترکی - عربی - فارسی - هندی - چینی - افغانی - اروپایی و گُردی را نیز در این تقسیم‌بندی بیاورم تا جایی که ریتم‌هایی را که با سازهای کوبه‌ای دیگری نواخته‌اند نیز به دف انتقال دهم؛ مانند ریتم‌های طبلا‌ی هندی یا افغانی، نقاره‌ی آذری و بندیر عربی که در این کتاب برای دف نوشته شده است.

نت‌نویسی ویژه‌ی این کتاب به گونه‌ای است که از سه خط حامل استفاده شده است؛ چراکه اگر همه‌ی نت‌ها و علایم روی یک خط نوشته می‌شد هنرجو را سردرگم می‌کرد، هرچند قابل اجرا بود، ولی در این شیوه‌ی سه خطی نت‌خوانی و تفکیک ضربه‌ها و علایم آسان‌تر است. از ویژگی‌های دیگر این کتاب علایمی است که برای ضربات دُهلی نگاشته شده، که بر روی ساز دف قابل اجرا باشد.

در این کتاب پانزده ریتم اصلی و چندین ریتم مختلط ارایه شده است، در ضمن علامت زنجیر به دو صورت کششی و کوبه‌ای آمده است.

علایم به کار رفته در این کتاب خارج از برنامه‌ی نت‌نویسی بین‌المللی نیست؛ تا قابل خواندن برای همه‌ی اقوام و ملیت‌ها باشد.

سخنی با خوانندگان

شکر و ثنای بی‌شمار به درگاه پروردگارم که مرا توانایی بخشید تا کتاب آموزش دف را تهیه و منتشر کنم. این کتاب به گونه‌ای نگاشته شده است که فهم آن برای هنرجو آسان باشد. همان‌طور که می‌بینید روی آوردن جوانان به این ساز در دو دهه‌ی اخیر، جایگاه خاصی در موسیقی ایران و دیگر کشورها به آن بخشیده است تا جایی که این ساز را ساز مقدس نام نهاده‌اند. نزدیک به پانزده سال پژوهش و تحقیق درباره‌ی ساختار و ریتم-های گوناگون کردی - ایرانی - عربی - یونانی - ترکی و هندی، و نیز سال‌های بسیار تجربه در نوازندگی و آموزش دف، مرا مصمم کرد به تهیه و تدوین این کتاب پردازم و کوشیده‌ام تا منبع سودمند، کامل و قابل فهمی برای هنرجویان فراهم کنم.

همه‌ی دقت و تلاش خود را به کار برده‌ام تا این کتاب خودآموزی کامل و درخور جایگاه و ارزش ساز دف باشد؛ با این همه هیچ کاری بی‌نقص و خالی از اشکال نیست، هر گونه نقد سازنده سبب رشد و تکمیل این پروژه خواهد شد. تمرین‌ها جدا جدا و درس به درس است و بهتر است هنرجو درس قبلی را به خوبی فراگیرد، سپس به درس بعدی و تمرین‌های آن پردازد.

دیگر سخن

آشکار است که هنر امروز مدیون کوشش گذشتگان و پیش‌کسوتان بوده و خواهد بود، من هم در این شاخه از هنر موسیقی همواره خود را مدیون تلاش پیشینیان و استادانی می‌دانم که به حق در راه پیشبرد و معرفی ساز دف، بار فراوانی به دوش کشیده‌اند و تا این زمان راهنمایی بر حق این ساز عرفانی - آیینی بوده‌اند. جا دارد در برابر اساتید و پیران ساز دف: مرحوم خلیفه عبدالصمد عندیایی (پدر بزرگم)، مرحوم خلیفه علی-اکبر شیدا، حاج سید وفا سلامیه، خلیفه عبدالکریم صفوتی، خلیفه میرزا آغهی غوثی، استاد ماشاله بختیاری، سید محی‌الدین یاسینی، سید صدیق یاسینی، حاج سیدعلی حسینی، درویش محی‌الدین بلبلانی، حاج علاءالدین آیت‌النبی، سید شمس‌الدین سیدزاهدی، حاج موسی حسن‌نژاد، حاج فرج‌الله صفری، اقبال و صدیق زهرایی مقدم، علی خاوریان، حاج خلیل شهلا، شیخ ابراهیم خادم، عبدالله حسینی، آغهی محمد کوه گرد، سید عابدین ابراهیمی، شمس‌الدین احمدی، حاج حبیب‌الله تیمورپور، آقای خالص‌رو، حاج یدالله مرادی، حاج خلیفه نبی فاتحی، درویش محمد الله‌ویسی، حاج سید ذبیح‌الله احمدی، حاج علی امنه، حاج محمدامین صلواتی، حاج حسین فشیری، و دف‌نوازان قدیم پاوه: درویش غفار نقشی، حاج مرادخان بهرامی، درویش محمدعلی، حاج احمد خالدی منش، حاج شیخ عزیز، شهید شیخ مسلم، و دف‌نوازان کرمانشاه: حاج درویش سیفه محی‌الدین، حاج نصرالله عزیزی، عبدالرحیم مختاری و... سر تعظیم فرود آورم.

استادان معاصر نیز مانند: استاد محمدرضا لطفی، خانواده‌ی کامکارها و عندیایی‌ها این ساز را در کنسرت‌های موسیقی سنتی ایرانی و کردی به کار گرفته‌اند و آن را به علاقه‌مندان سراسر دنیا معرفی کرده‌اند. ناگفته نماند که دف‌سازان هنرمند دوران معاصر چون استاد صدیق محمدی و حبیب‌الله محمدی نیز در پیشبرد و شناساندن دف پوستی حرفه‌ای و سعید سوره بومه سازنده دف طلقی به دف‌نوازان سراسر دنیا تأثیر به‌سزایی داشته است.

در پایان جا دارد از برادرم استاد جمشید عندیایی که در نت‌نویسی و ویرایش نت‌ها بسیار یاری‌ام کرد، و از آقایان مقداد ارزنده، کزوان ضیاء‌الدینی و آرش فرهنگ‌فر برای بازخوانی نت‌ها، و برادر ارشدم دکتر محمد

جمیل عندلیبی و فرزند هنرمندش مهندس پیوند عندلیبی برای نت نویسی و تایپ اولیه کتاب، خانم سودابه حنیفه برای برگردان انگلیسی، آقای منوچهر مراد سلیمی برای ویرایش متن انگلیسی، خانم اعظم مشایخ‌نیا برای عکس‌ها، آقای فردین بهرامی برای ویرایش عکس‌های کتاب، آقای فرید زندی برای تایپ و ویرایش نهایی نت‌ها و صفحه‌آرایی کتاب، و در نهایت از همسریم باران رضایی برای ویرایش متن فارسی و هم‌همی زحماتش، قدردانی و تشکر کنم.

از ریاست محترم حوزه هنری انقلاب اسلامی استان کردستان جناب آقای امین مرادی و سایر دست‌اندرکاران هنر دوست این نهاد، کمال تشکر را دارم که حمایت‌های این نهاد محترم همیشه موجب دلگرمی هنرمندان این استان بوده است.

فرزاد عندلیبی / سندج / اردیبهشت ۱۳۹۵

دیباچه به قلم علی رضایی

کتابی که پیش رو دارید از چندین سویه قابل بررسی است. نخست آنکه نویسنده‌ی کتاب از باسابقه‌ترین و توانمندترین نوازندگان دف است، با پشتوانه‌ی قوی در موسیقی. دوم اینکه کتاب، نوآوری‌هایی در دف‌نوازی و آموزش دف پیشنهاد می‌کند که بی‌گمان در پیشبرد هر دو شاخه سودمند خواهد بود. سوم آن که مطالب این کتاب ویژه‌ی ساز دف و بر پایه‌ی توانای‌های اصیل و کلاسیک این ساز نوشته شده است. در این دیباچه تنها به چند نکته‌ی مهم اشاره‌ای کوتاه می‌کنیم:

نخست آموزش و شیوه‌نامه‌ی آموزش دف، سپس برخی ویژگی‌های دف‌نوازی فرزاد عندلیبی، و سرانجام آسیب‌ها و آفت‌های دف‌نوازی امروز.

متأسفانه در سال‌های اخیر برخی از نوازندگان کم‌تجربه اقدام به نگاشتن شیوه‌نامه‌های آموزش دف کرده‌اند بی‌آنکه اصالت‌های اجرایی این ساز را در نظر بگیرند، گاه حتی مطالب این کتاب‌ها دف‌نوازی را به تنبک‌نوازی یا شیوه‌های نواختن سازهای کوبه‌ای غربی نزدیک می‌کند. توجه به این نکته مهم است که شیوه‌ی آموزش هر ساز باید بر پایه‌ی پیشینه و زمینه‌ی فرهنگی آن ساز باشد، و اگر قرار است نوآوری‌ای پیشنهاد شود باید با تکیه بر اصول و در حیطه‌ی سنت نوازندگی آن ساز باشد، در ساز دف اصل بر وزن‌های خانقاهی و گاه محلی و بومی است، این وزن‌ها در مناطق جغرافیایی گوناگون نواخته می‌شود که خاستگاه این ساز است.

در به دست گرفتن و نواختن ساز، نکته‌ها و ظرایف بسیار هست، که در اینجا ما تنها به یکی اشاره می‌کنیم. دف‌نواز باید ساز را بی‌فشار و انقباض در دست بگیرد و بنوازد؛ هماهنگی میان ساز و دست و بدن نوازنده باید چنان باشد که در تمرین‌های طولانی و درازنای سالیان نوازندگی تن و بدن نوازنده هیچ آسیب و فشاری نبیند. امروزه می‌بینیم بسیاری از دف‌نوازان پس از مدتی در انگشتان دست چپ، اعصت‌ب کف دست و بازو مچ و کتف با مشکلاتی روبرو می‌شوند؛ گاه نیز انگشتان اشاره و شست دست پایه (دست نگهدارنده‌ی دف) تغییر شکل داده و دفرمه می‌شود.

امروزه برای کاهش این پیامدها دف را سبک می‌کنند یا لایه‌ای اسفنج به محل گودی و طوق جای دست پایه می‌چسبانند، در حالی که علت عارضه‌های یاد شده وضعیت نادرست گرفتن دف است، نه وزن یا شکل و ساخت ساز. اگر نوازنده از همان آغاز بدن و دست و ساز را در وضعیت درست بگذارد، نیازی به هیچ‌گونه از این تمهیدات نیست.

در شیوه‌ی دف‌نوازی فرزاد عندلیبی این وضعیت به درستی رعایت می‌شود. نکته‌ای دیگر در دف‌نوازی او چگونگی زدن ضربه‌ها و جای هر ضربه روی پوست دف است، که موجب صدادهی خوش و تفکیک صدای هر ضربه از دیگری می‌شود. در ساز دف فرزاد عندلیبی تفاوت صدای ضربه‌ی بسته یا تم، صدای ضربه‌ی باز یا شلاقی، صدای ضربه‌ی چپ و صدای ضربه‌ی کناره حتی برای شنونده‌ی ناآزموده‌ی هم کاملاً قابل تشخیص و تفکیک است، نکته‌ای که نوازندگان امروزی کمتر به آن توجه می‌کنند یا هرگز توجه نمی‌کنند. همین ویژگی است که سونورپته‌ی ساز فرزاد عندلیبی را از دیگر دف‌نوازان یکسره متمایز می‌کند.

ویژگی دیگر، شیوه‌ی منحصر به فرد او در اجرای ریزهاست. ایشان ریز را بسیار مرتب و شمرده شمرده اجرا می‌کند. این شیوه‌ی اجرا به ویژه در کارهای گروهی اهمیت بسیار دارد؛ چراکه در این شیوه‌ی درست، سرعت اجرای ریز با ریتم گروه هماهنگ است و تندتر و کندتر از آنچه باید، نمی‌شود.

واپسین نکته‌ای که از آن یاد می‌کنیم، آگاهی و خوش‌سلیقگی او در انتخاب جمله‌ها و نوآن‌ها و سکوت‌های بجا در همراهی با گروه است. همه‌ی این ویژگی‌ها به خوبی و روشنی در بیش از سی و پنج اثر صوتی و تصویری و کنسرت‌های او با گروه‌ها و هنرمندان پرشمار همچون: استاد محمدرضا شجریان، بانو سیما بینا، علیرضا افتخاری، حسام‌الدین سراج، رضوی سروستانی، داود آزاد، محمدجلیل و جمشید عندلیبی، و زنده‌یادان ایرج بسطامی و جلال ذوالفنون و ... دیده و شنیده می‌شود.

امروزه نوازندگی دف دستخوش دگرگونی‌های ناخوشایندی شده که این ساز را از اصالت خود دور کرده است. بیشتر دف‌نوازان امروز برای ایجاد هیجان در دف، به هیجاناتی از جنس موسیقی راک و هوی‌متال روی آورده‌اند که نتیجه‌ی آن، شو آف و حرکات آکروباتیک با این ساز است.

ایجاد هیجان با این ساز باید در چارچوب فرهنگ موسیقایی باشد که این ساز از آن برخاسته و در بستر آن رشد کرده است؛ متأسفانه باید گفت که این آسیب‌ها، نتیجه‌ی کم‌دانشی، شناخت سطحی و نبود پژوهش و تمرین و مطالعه از سوی هنرآموزان امروز و آموزرگاران فردا است؛ که البته در سایر بخش‌های موسیقی ایرانی هم دیده می‌شود و فقط به ساز دف اختصاص ندارد.

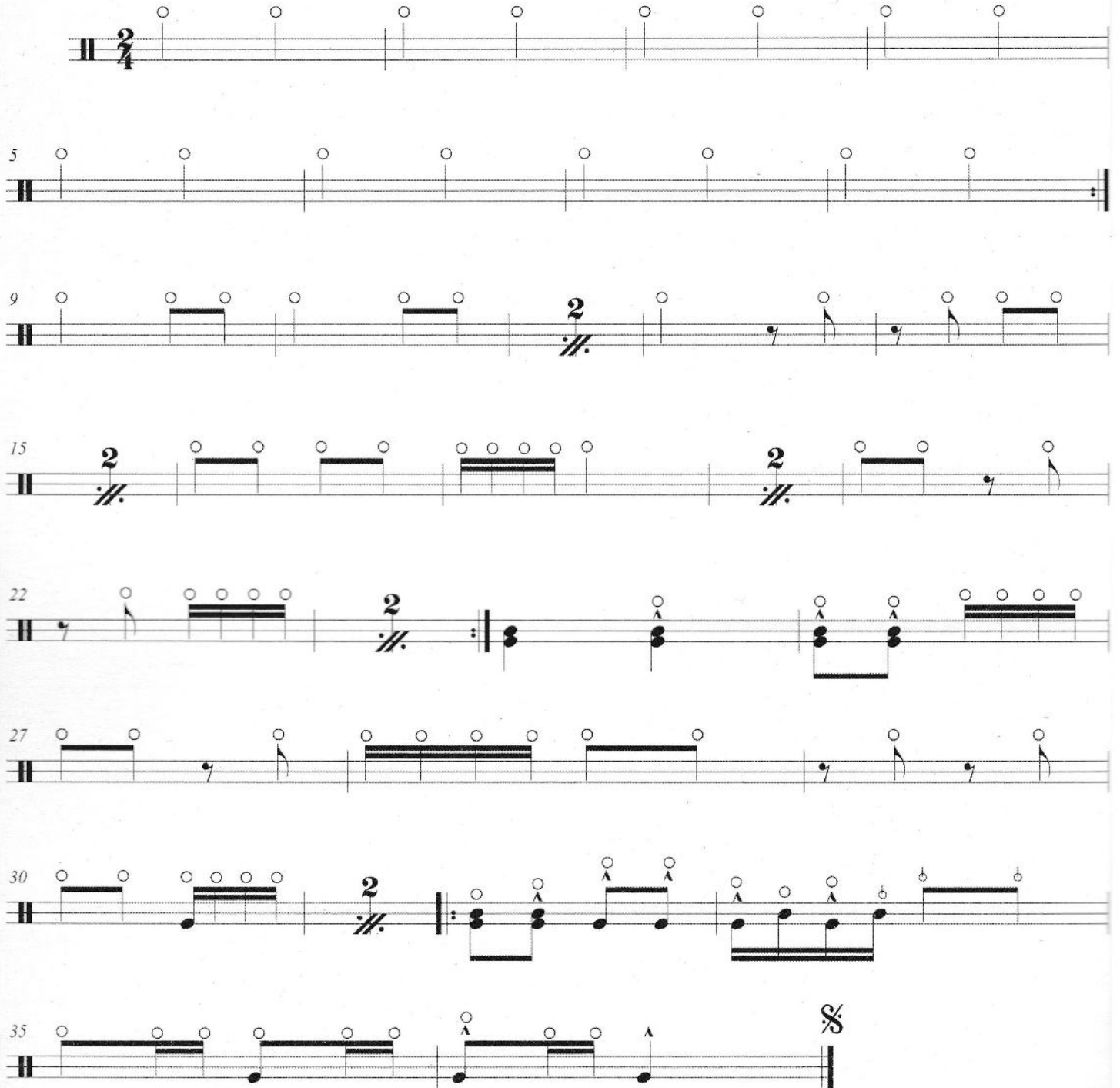
کوشش فرزاد عندلیبی در این کتاب این بوده که شیوه‌ی درست و خلاقانه و نویی را بر پایه‌ی نوازندگی اصیل این ساز ارایه کند، کاری که به خوبی از پس آن برآمده است؛ چراکه خود نیز در بستر همین فرهنگ بالیده و استاد شده است.

باشد که این کتاب در این آشفته بازار موسیقی و در این هیاهوی کثرت عناوین بی‌پایه و معروفیت‌های بی‌پشتوانه، سر مشق خوبی برای هنرآموزان، آموزگاران و پژوهشگران این ساز باشد.

زنجیر کششی

Vertical chains

5

9

15

22

27

30

35

زنجیر کششی و کوبه ای (۲)

Mix of vertical chains and drum chains (2)

4

8

12

16

20

22

24

فرزاد عندلیبی در خانواده‌ای اهل عرفان و موسیقی در سنندج به دنیا آمد. از ۴ سالگی به عضویت گروه موسیقی خردسالان سنندج درآمد، و پس از آن با راهنمایی‌های خانواده با فضای موسیقی کلاسیک ایرانی و مقامی آشنایی بیشتری پیدا کرد و به آموختن پیانو و تار همت گماشت. وی با ساز تخصصی داف در کنار اساتید بزرگی همچون: محمدرضا شجریان، جلیل شهناز، انوشیروان روحانی، رضوی سروستانی، جمشید عندلیبی، جلال ذوالفنون، داود آزاد و ... به اجرای موسیقی پرداخته و تا کنون ۳۷ اثر صوتی و تصویری از وی به بازار آمده است. خلاقیت منحصر به فرد او در انتخاب جملات ریتمیک هماهنگ با گروه و ریزهای شمرده، چشمگیر است. وی دارای مدرک کارشناسی موسیقی از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌باشد. کتاب حاضر حاصل زحمات دقیق و کارشناسانه‌ی او درباره‌ی ریتم‌های داف و اصول دف‌نوازی است.

Farzad andalibi was born in a family of mystic and a music. He was a member of music children group of sanandaj and then with help of his family became more familiar with Iranian classical music and maghams. He learned piano and tar and also he had performances with specialized daf playing with great masters like moahammadreza shajaryan, jalil shahnaz, anooshirvan rohani, razavi sarvestani, jamshid andalibi, jalal zolfonoon, davood azad ... Till now 37 audio and videos was came to the market by him. His unique creativity in rhythmic sentences coordinate with feeder rizes is considered significant. He holds the bachelor of music from the ministry of culture. This book is the result of accurate and professional efforts about daf rhythms and principles of daf playing.

سوره مهر وابسته به حوزه هنری
ناشر بزرگ‌ترین ساله‌های ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱

سوره مهر
ناشر برتر اندیشه و هنر انقلاب اسلامی

تهران اخیابان حافظ/ اخیابان رشت/ بلاک ۲۳
صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۱۱۴۴ تلفن: ۶۱۹۴۴
سامانه پیامک: ۳۰۰۵۳۱۹
مرکز بخش: نشر کتاب انتشارات سوره مهر
تلفن: (بلخ خط) ۶۶۴۶۰۹۹۳ فکس: ۶۶۴۶۹۹۵۱

